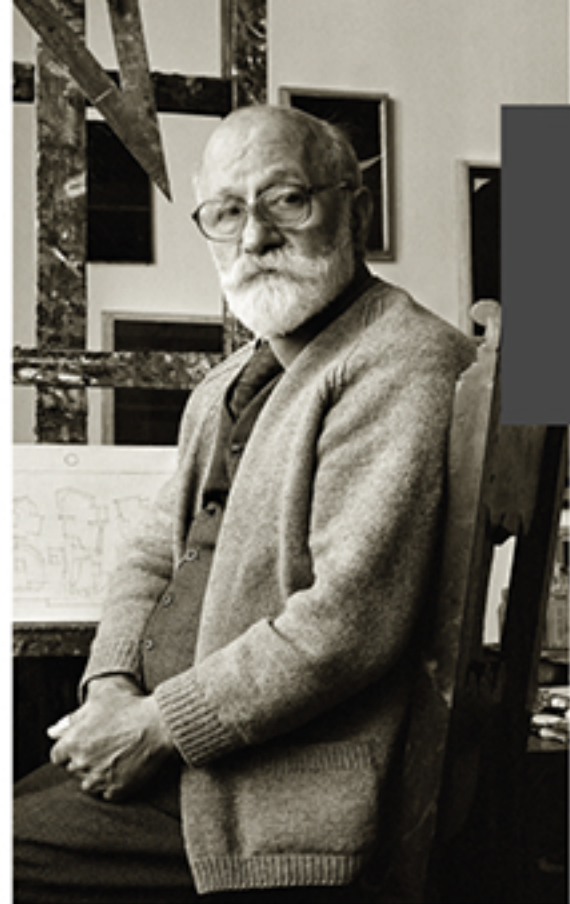

BARCSAY JENŐ

SZENTENDREI MOZAIKJA

(1900-1988)

Mozaikrakók: Hegyi György és Rác András
A mozaik kivitelezése: 1970 tavasza
Az épület és a mozaik avatása: 1975. április 3.
A mozaik beépítése: Krizsán Sándor
Az épületet tervezte: Hofer Miklós

„– A szentendrei mozaikban – ha mindent beleszámítunk, vázlatokat is – mennyi munka van?
– Egy élet munkája.”
Beszélgetés Barcsay Jenővel, 1985

◆ Barcsay Jenő műtermében, 1978 körül | Jenő Barcsay in his studio, ca. 1978 | Photo | Fotó: DEIM Péter

A szentendrei Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár hatalmas, 33 négyzetméter nagyságú, 3 × 11 m kiterjedésű mozaikja Barcsay Jenő egész alkotói szemléletének, illetve Szentendre város művészeti hagyományihoz fűződő kapcsolatának összefoglalását nyújtja. A monumentális alkotás 1970-ben készült muranói üvegmozaikból, Barcsay Jenő tervei alapján, Hegyi György és Rác András kivitelezésében.

◆ Barcsay Jenő | Mozaikvázlat fehér fényekkel | Sketch for Mosaic with White Lights | 1968 | olaj, vászon | oil on canvas | 30 × 110 cm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center, Szentendre

A Szentendre városához és művészetéhez mélyen kötődő Barcsay Jenő már neves festőművész és híres pedagógus volt, amikor 1968 elején megkapta a megbízást a tervezett művelődési ház mozaikjának megvalósítására. A Mester – bár nem először készített murális alkotást – hatalmas munkakedvvel állt neki a mű kidolgozásának. A rengeteg vázlat, résztettanulmány és terv végül egy kiállításnyi anyagot eredményezett, amelyet 1969. június 22. és 27. között a Ferenczy Múzeum mutatott be *Egy mozaik születése* címmel. A kiállított anyagból egyértelműen látszik, hogy Barcsay a korábbiaktól eltérő szemlélettel dolgozta ki a mozaik felépítését. A szigorú szimmetriára épülő kompozíció öt részre tagolódik: az erőteljesen absztrahált figurák két csoportját a szentendrei motívumokból, házakból és kapuívекből komponált konstruktív részletek kapcsolják össze. A tisztán architektonikus elemek között ezen a művön bukkan fel elsőként a Barcsay-életműben az az absztrakt árnyékfiguraként értelmezhető bábuforma, amely 1968 után több szentendrei alkotó (Deim Pál, Balogh László, Aknay János, ef Zámbo István) motívumkészletében is megjelenik.

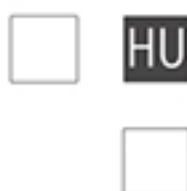
Barcsay szentendrei kompozícióját erősen jellemzi a jelszerűség, az alakok geometrikus alapdomokra leegyszerűsített megformálása, a részletek elhagyása, a sűrű és bonyolult tömegrendszerek vizsgálata, illetve a teljes statikusság. Ahogyan korábban ő maga írta: a cselekvéstelenség. Az arany háttér előtt felmutatott cselekvéstelenség időtlen szakralitása pedig éppúgy felidézi a szentendrei ortodox ikonfestészeti hagyományokat, mint kortársának, a fiatalon elhunyt Vajda Lajosnak (1908-1941) a művészetét. Petényi Katalin nagyon érzékletesen fogalmazta meg a mű alapvető üzenetét: „A mozaik témája: a társulás. A belső erővonalak megsokszorozódva áramlanak át egyik figurából a másikba. Összekapaszkodó kariatidák: mindegyik alak egyenértékű tartópilléres tükre az emberi világnak. Barcsayt nem az akció érdekli, hanem a magatartás, az összefogódzó, egymásrautaltságában vívódó, növekvő ember.”

◆ Barcsay Jenő és a szentendrei mozaik | Jenő Barcsay and the Szentendre mosaic | Műcsarnok | Kunsthalle Budapest, 1970

Barcsay Jenő az elkészült mozaikot első alkalommal 1970. április 20-án, a budapesti Műcsarnokban megrendezett kiállításának keretében mutatta be. A művelődési ház elhúzódó építési munkálatai miatt azonban a mű beépítése nem volt időszerű, ezért a Magyar Nemzeti Galéria régi, Kossuth téri épületének aulájába került, ahol öt éven keresztül volt kiállítva. A mozaik 1975 márciusában került végleges helyére a Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár előcsarnokában, majd 1975. április 3-án, a felszabadulás 30. évfordulója alkalmából avatták fel.

Felelős kiadó | Published by TÓTH Máté, a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár igazgatója |
Director of the Hamvas Béla Pest County Library
Szöveg | Text by SZABÓ Noémi, Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center, Szentendre
Grafika | Graphic design PÁSZTOR Balázs
Korrektúra | Proofreading BÉTERI Nóra
Nyomdai kivitelezés | Printed by

JENŐ BARCSAY'S

MOSAIC IN SZENTENDRE

(1900-1988)

Mosaic workers: György Hegyi and András Rác
The mosaic was finished in the spring of 1970.
Inauguration of the building and the mosaic: 3 April 1975
Mosaic installation: Sándor Krizsán
Building designed by: Miklós Hofer

“How much work is there in the Szentendre mosaic, with all things, even the sketches, considered?”
“The work of a lifetime.”
Interview with Jenő Barcsay, 1985

The vast mosaic in the Pest County Cultural Centre and Library in Szentendre—measuring 3 × 11 m, or 33 sq m—offers a summary of Jenő Barcsay's creative outlook and his relationship to the artistic traditions of the town itself. The monumental work was made in 1970 from Murano glass mosaic tiles, based on the designs of Jenő Barcsay, by György Hegyi and András Rác.

◆ Barcsay Jenő | Mozaikrészlet | Mosaic Detail | 1968 | olaj, vászon | oil on canvas | 100 × 100 cm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center, Szentendre

Barcsay's Szentendre composition is highly symbolic and completely static in character, as it reduces the human figures to basic plane geometric shapes, omits details and engages in an investigation of dense and complex volume systems. It is, as he himself wrote, without action. The timeless sacrality of this absence of action, which appears against a golden background, brings in mind both the Orthodox icon painting traditions of Szentendre and the art of his contemporary, Lajos Vajda (1908-1941), who passed away young. Katalin Petényi offered a compelling reading of the essential message of the work: 'The subject of the mosaic is joining forces. The internal lines of force multiply as they flow from one figure to another. They are caryatids, one clinging to another: every figure has the same force, upholding and reflecting the human world. What Barcsay is interested in is not action, but the behaviour, the people who stand arm in arm, struggling with, and growing through, their mutual dependency.'

◆ Barcsay Jenő szentendrei mozaikja a Magyar Nemzeti Galéria régi, Kossuth téri épületében | Jenő Barcsay's mosaic for Szentendre in the old building of the Hungarian National Gallery on Kossuth Square, 1970 | Fotó: Fortepan / Magyar Nemzeti Galéria | Photo: Fortepan / Hungarian National Gallery

◆ Barcsay Jenő | Mozaikterv | Study for a Mosaic | 1972 | olaj, vászon | oil on canvas 60 × 155 cm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center, Szentendre

◆ Barcsay Jenő a szentendrei mozaik 1:3-as kartonja előtt az *Egy mozaik születése* című kiállítás megnyitóján | Jenő Barcsay in front of a 1:3 scale cartoon of the Szentendre mosaic, at the opening of the exhibition, *The Birth of a Mosaic* | 1969 | Fotó: Ferenczy Múzeumi Centrum Adattára | Photo: Ferenczy Museum Centre Archives